

DARIUSZ WALENCIK

WPLĄTY 1% PODATKU DOCHODOWEGO
OD OSÓB FIZYCZNYCH JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI KOŚCIELNYCH*

WSTĘP

Wpływy z 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przekazywanego dla organizacji pożytku publicznego z roku na rok rosną. W rozliczeniach PIT za 2006 r. kwota ta wyniosła 103 782 tys. zł. To dziesięć razy więcej niż w rozliczeniach PIT za 2003 r., gdy podatnicy po raz pierwszy skorzystali z możliwości wpłat 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego¹. Niemniej na przekazanie 1% podatku dochodowego zdecydowało się w ostatnim rozliczeniu PIT zaledwie 6,7% podatników². Zgodnie ze sprawozdaniem operatywnym z wykonania budżetu państwa za 2007 r. opublikowanym

* Stan prawny z czerwca 2008 r.

¹ Według danych Ministerstwa Finansów dotyczących rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych za 2003 r. 1% podatku przekazało: 80 194 podatników opodatkowanych według progresywnej skali podatkowej (0,34% ogółu podatników) na kwotę 10 305 tys. zł oraz 126 podatników opodatkowanych w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (0,02% ogółu podatników). Ta grupa podatników wpłaciła na rzecz organizacji pożytku publicznego 60 tys. zł. Por. http://www.mf.gov.pl/_files_/podatki/statystyki/roz_2003_zasady_ogolne.pdf (dostęp: 30 maja 2008 r.).

² Por. http://www.mf.gov.pl/_files_/podatki/statystyki/za_2006/pit_za_2006.pdf, (dostęp: 30 maja 2008 r.).

przez Ministerstwo Finansów dochody państwa z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wyniosły 35 358 000 tys. zł³. 1% od tej sumy to 353 000 tys. zł. Tyle zatem mogłyby otrzymać organizacje pożytku publicznego, gdyby na przekazanie 1% podatku zdecydował się każdy z podatników. Sprawozdania finansowe opublikowane przez organizacje pożytku publicznego potwierdzają, że wpłaty 1% mogą stanowić dodatkowe źródło finansowania kościelnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego⁴.

1. WARUNKI UZYSKANIA 1% PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB FIZYCZNYCH

1% podatku dochodowego od osób fizycznych w obowiązującym stanie prawnym można przekazać jedynie na rzecz organizacji, która uzyskała status organizacji pożytku publicznego. O status organizacji pożytku publicznego mogą starać się wyłącznie organizacje pozarządowe⁵, prowadzące działalność pożytku publiczne-

³ Por. <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=6&dzial=336&id=124272&typ=news> (dostęp: maja 2008 r.).

⁴ Por. P. Stanisz, *Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych*, w: A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisz, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2008², s. 222-223; S. Dubiel, *Uprawnienia majątkowe Kościoła katolickiego w Polsce w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Konkordatu z 1993 roku i ustaw synodalnych*, Lublin 2007, s. 186-187.

⁵ Organizacjami pozarządowymi są – zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie – niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów art. 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2005 r., Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.), i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4 art. 3 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie. Przytoczona definicja jest nieostra, stąd prawidłowe określenie podmiotu jako organizacji pozarządowej wymaga analizy wielu przepisów prawa finansowego i gospodarczego, które nie zawsze są spójne. Szerzej na ten temat zob. I. Szaniawska, *Zakres podmiotowy pojęcia „organizacja pozarządowa”*, „Służba Pracownicza” 2005, nr 2, s. 25-30. W związku z tym rodzi się pytanie: czy kościelne osoby prawne i kościelne jednostki organizacyjne są

go⁶, z wyłączeniem organizacji wymienionych w art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wo-

organizacjami pozarządowymi? Przepis ust. 3 art. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewiduje, że działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego. Ponadto art. 20 ustawy wyraźnie wskazuje, że organizacją pożytku publicznego mogą być dwa rodzaje podmiotów: organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3, czyli kościelne osoby prawne i kościelne jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego. Można więc wnioskować, że taki dualizm podmiotowy zawarty w art. 3 wskazuje na wyraźne rozróżnienie organizacji kościelnych i organizacji pozarządowych. Jednocześnie należy podkreślić, że przedstawiciele doktryny zaliczają kościoły i inne związki wyznaniowe do szczególnej kategorii organizacji pozarządowych (traktując organizacje pozarządowe jako dobrowolne zrzeszenia), o ile prowadzą one działalność pożytku publicznego. Por. H. Izdebski, M. Kulesza, *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2004³, s. 317-318.

⁶ Działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pożytku publicznego w sferze zadań publicznych (art. 3 ust. 1). Sferę zadań publicznych określa art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Obejmuje ona zadania w zakresie: 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; 2) zapewnienia zorganizowanej opieki byłym żołnierzom zawodowym, którzy uzyskali uprawnienie do emerytury wojskowej lub wojskowej renty inwalidzkiej, inwalidom wojennym i wojskowym oraz kombatanantom; 3) działalności charytatywnej; 4) podtrzymywania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; 5) działalności na rzecz mniejszości narodowych; 6) ochrony i promocji zdrowia; 7) działania na rzecz osób niepełnosprawnych; 8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; 9) upowszechniania i ochrony praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn; 10) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; 11) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; 12) nauki, edukacji, oświaty i wychowania; 13) krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży; 14) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji; 15) upowszechniania kultury fizycznej i sportu; 16) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego; 17) porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym; 18) upowszechniania wiedzy i umiejętności na rzecz obronności państwa; 19) upo-

lontariacie (u.d.p.p.w.)⁷, do których nie stosuje się działu II teje ustawy⁸. O status organizacji pożytku publicznego mogą też ubiegać się tzw. podmioty zrównane w u.d.p.p.w. z organizacjami pozarządowymi, czyli osoby prawne i jednostki organizacyjne kościołów i związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (art. 3 ust. 3)⁹. Na liście podmiotów zarejestrowanych jako organizacje pożytku publicznego znajdują się np. – poza fundacjami i stowarzy-

wszeczniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji; 20) ratownictwa i ochrony ludności; 21) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą; 22) upowszechniania i ochrony praw konsumentów; 23) działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami; 24) promocji i organizacji wolontariatu; 25) działalności wspomagającej technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz organizacje pożytku publicznego. Zgodnie z ust. 2 tegoż artykułu Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, zadania w zakresie innym niż wcześniej jako należące do sfery zadań publicznych, kierując się ich szczególną społeczną użytecznością oraz możliwością ich wykonywania przez organizacje pożytku publicznego, w sposób zapewniający wystarczające zaspokajanie potrzeb społecznych. Do tej pory Rada Ministrów nie skorzystała z tego uprawnienia. Jak widać, zakres zadań publicznych został w art. 4 określony tak szeroko, że znakomita większość organizacji pozarządowych nie będzie miała problemu ze spełnieniem tego warunku. Jeżeli któryś z celów statutowych organizacji wykracza poza określoną w ustawie sferę zadań publicznych, to organizacja taka nie może uzyskać statusu organizacji pożytku publicznego.

⁷ Dz.U. z 2003 r., Nr 96, poz. 873 z późn. zm.

⁸ Są to: partie polityczne, związki zawodowe i organizacje pracodawców, samorządy zawodowe, fundacje, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, chyba że: a) przepisy odrębne stanowią inaczej, b) majątek tej fundacji nie jest w całości mieniem państwowym, mieniem komunalnym lub mieniem pochodzącym z finansowania środkami publicznymi w rozumieniu ustawy o finansach publicznych lub c) fundacja prowadzi działalność statutową w zakresie nauki, w szczególności na rzecz nauki – fundacje utworzone przez partie polityczne, kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r., Nr 81, poz. 889 z późn. zm.).

⁹ Por. M.H. Kurleto, *Organizacje pozarządowe w działalności pożytku publicznego*, Warszawa 2008, s. 65-74.

szeniami – parafia¹⁰, seminarium duchowne¹¹, izby przemysłowo-handlowe¹², spółdzielnie socjalne¹³, spółki kapitałowe¹⁴, straże pożarne¹⁵.

Z użytego w art. 20 pkt 1 u.d.p.p.w. sformułowania, że organizacją pożytku publicznego może zostać organizacja pozarządowa, która „prowadzi działalność statutową”, wyciąga się wniosek, że statusu organizacji pożytku publicznego nie mogą uzyskać nowo powstające organizacje, ponieważ nie mogą się one jeszcze wykazać żadną konkretną działalnością. Niestety, wymóg „prowadzenia działalności” nie jest opisany w ustawie precyzyjnie. Wydaje się, że kryterium to można jednak stosować do organizacji istniejących krótki czas. Decydujące jest bowiem „prowadzenie działalności”, a nie samo istnienie organizacji. Natomiast omawianego warunku nie spełniają organizacje zarejestrowane czy też utworzone wiele lat temu, które aktualnie nie prowadzą już żadnej działalności. W celu potwierdzenia swojej dotychczasowej działalności organizacja może przedstawić m.in. wypis z właściwego rejestru, wymagane na podstawie odrębnych przepisów sprawozdanie z działalności, deklaracje podatkowe (CIT) lub chociażby wycinki prasowe. W przypadku gdyby organizacja nie spełniała tego wymogu, sąd może oddalić wniosek jako przedwczesny¹⁶.

Ze statutu organizacji powinno wynikać ponadto, że prowadzi ona działalność na rzecz całego społeczeństwa albo jakiejś społeczności, albo na rzecz pewnej grupy osób w trudnej sytuacji życiowej

¹⁰ Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem św. Jadwigi Królowej – Bojano (KRS nr 0000208974).

¹¹ Metropolitalne Seminarium Duchowne w Lublinie (KRS nr 0000213812).

¹² Koszalińska Izba Przemysłowo-Handlowa w Koszalinie (KRS nr 0000057334), Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Przemyślu (KRS nr 0000016549), Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie (KRS nr 0000111616).

¹³ Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniw” w Kędzierzynie-Koźlu (KRS nr 00000236687).

¹⁴ Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie (KRS nr 0000014479), „Atlas Sztuki” sp. z o.o. w Łodzi (KRS nr 0000156709).

¹⁵ Ochotnicza Straż Pożarna w Siedliskach (KRS nr 0000002676), Ochotnicza Straż Pożarna w Szydłowie (KRS nr 0000009238).

¹⁶ Por. A. Ceglarski, *Organizacje pożytku publicznego*, Warszawa 2005, s. 30-31, 37-39.

lub materialnej w stosunku do społeczeństwa (art. 20 pkt 1 u.d.p.p.w.). W statucie nie musi być napisane wprost, na rzecz jakiej społeczności lub grupy działa organizacja, lecz powinno to jasno wynikać ze sposobu określenia jej celów statutowych i sposobów ich realizacji. Przez działanie na rzecz ogółu społeczności należy rozumieć takie działanie organizacji, które jest skierowane do pewnego szerokiego kręgu odbiorców, wyodrębnionego ze względu na różne kryteria, takie jak np. kryterium terytorialne – społeczność danego osiedla, wsi lub miejscowości, czy też kryterium środowiska – społeczność szkolna, akademicka, kryterium etniczne – np. mniejszość etniczna w Polsce. Oczywiście omawiany warunek zostanie spełniony również wtedy, kiedy organizacja nie ogranicza w żaden sposób zakresu podmiotowego swojego działania i działa na rzecz całego społeczeństwa.

Status organizacji pożytku publicznego może także uzyskać organizacja, która nie działa co prawda na rzecz całego społeczeństwa czy też jakiejś konkretnej społeczności, lecz wyłącznie na rzecz określonej grupy, pod warunkiem wszakże, że grupa ta jest wyodrębniona ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w stosunku do ogółu społeczeństwa. Za organizacje spełniające omawiany warunek można uznać te podmioty, których celem statutowym jest np. praca na rzecz osób ubogich, nadużywających alkoholu, uzależnionych od narkotyków czy też bezdomnych. W tym miejscu warto zauważyć, że na podstawie art. 20 pkt 3 u.d.p.p.w. – w odniesieniu do stowarzyszeń oraz klubów sportowych działających w formie stowarzyszenia – za spełnienie wyżej wskazanego wymagania uznaje się prowadzenie działalności również na rzecz członków stowarzyszenia. Zastrzeżenie to wynika ze specyfiki stowarzyszenia, które bardzo często tworzone jest przez osoby dotknięte problemem, którego przezwyciężanie jest celem statutowym organizacji (np. stowarzyszenia osób bezrobotnych lub niepełnosprawnych). Nie spełniają tego warunku natomiast stowarzyszenia prowadzące działalność wyłącznie na rzecz swoich członków¹⁷.

¹⁷ Por. tamże, s. 40-48.

Co do zasady prowadzenie działalności gospodarczej nie jest przeszkodą w uzyskaniu statusu organizacji pożytku publicznego. Trzeba jednak pamiętać o warunku określonym w art. 20 pkt 4 u.d.p.p.w., zgodnie z którym działalność gospodarcza musi być prowadzona „w rozmiarach służących realizacji celów statutowych”. Pojęcie prowadzenia działalności gospodarczej w rozmiarach służących realizacji celów statutowych nie jest sformułowaniem nowym, wprowadzonym przez omawianą ustawę. Takie sformułowanie znalazło się już w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach¹⁸ i wobec tego, dokonując interpretacji tego pojęcia, można korzystać z orzecznictwa sądowego odnoszącego się do wymienionego przepisu. Ogólnie należy uznać, że działalność statutowa powinna być podstawową działalnością organizacji, na której skoncentrowana jest jej aktywność. Natomiast działalność gospodarcza powinna być wyłącznie działalnością uboczną, pomocniczą, służącą pozyskiwaniu środków finansowych na prowadzenie i rozwijanie działalności statutowej. Innymi słowy, cel zarobkowy nie może dominować nad celem statutowym, jednak nie może uzyskać statusu organizacji pożytku publicznego ta organizacja, która nie przeznacza całości swoich dochodów na działalność statutową (art. 20 pkt 5 u.d.p.p.w.).

Statut organizacji musi w pełni odpowiadać wymogom określonym w pkt 6 i 7 art. 20 u.d.p.p.w., tj. organizacja musi posiadać statutowy kolegialny organ kontroli lub nadzoru, odrębny od organu zarządzającego i niepodlegający mu w zakresie wykonywania kontroli wewnętrznej lub nadzoru, a osoby zasiadające w takim organie kontroli muszą spełniać dodatkowe kryteria opisane w ustawie¹⁹. W statucie²⁰

¹⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 1991 r., Nr 46, poz. 203 z późn. zm.

¹⁹ Osoby będące członkami organu kontrolnego nie mogą być członkami organu zarządzającego ani pozostawać z nimi w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia; być skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z winy umyślnej. Mogą natomiast otrzymywać z tytułu pełnienia funkcji w takim organie zwrot uzasadnionych kosztów lub wynagrodzenie w wysokości nie wyższej niż określone w art. 8 pkt 8 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzanie osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. z 2000 r., Nr 26, poz. 306 z późn. zm.).

²⁰ Por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2005 r., sygn. III CZP 16/05, OSNC 2006, nr 3, poz. 49.

lub innym akcie wewnętrznym²¹ organizacji pożytku publicznego powinien znaleźć się także szereg zakazów, których celem jest zachowanie przejrzystości działania organizacji oraz uniemożliwienie wyprzedzania majątku poza organizację²².

Należy zauważyć, że w stosunku do kościelnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych w art. 21 u.d.p.p.w. zostały ustalone odmienne zasady. Działalność pożytku publicznego powinna zostać wyodrębniona w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem rachunkowym i organizacyjnym (w praktyce, co do zasady, oznacza to istnienie odrębnej jednostki organizacyjnej, prowadzącej działalność pożytku publicznego²³), nie ma jednak zastosowania określony w art. 20 pkt 2 u.d.p.p.w. wymóg wyłączności. Przepis pkt 5 art. 20 u.d.p.p.w. stosuje się do dochodu uzyskiwanego wyłącznie w wyniku prowadzenia działalności pożytku publicznego (jest to istotne, gdyż wiele wyznaniowych osób prawnych, zwłaszcza instytucje życia konsekrowanego – zakony – prowadzą działalność gospodarczą

²¹ Jeśli o status organizacji pożytku publicznego występuje kościelna osoba prawna lub jednostka organizacyjna, wystarczy, iż wymagane przez u.d.p.p.w. zakazy są zawarte w prawie wewnętrznym danego związku wyznaniowego.

²² Wspomniane ograniczenia to zakazy dotyczące: a) udzielania pożyczek lub zabezpieczania zobowiązań majątkiem organizacji w stosunku do jej członków, członków organów lub pracowników oraz osób, z którymi pracownicy pozostają w związku małżeńskim lub w stosunku pokrewieństwa, lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia, lub są związani z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; b) przekazywania jej majątku na rzecz ich członków, członków organów lub pracowników oraz ich osób bliskich, na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, w szczególności jeżeli przekazanie to następuje bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach; c) wykorzystywania majątku na rzecz członków, członków organów lub pracowników oraz ich osób bliskich na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, chyba że to wykorzystanie bezpośrednio wynika ze statutowego celu organizacji; d) zakupu na szczególnych zasadach towarów lub usług od podmiotów, w których uczestniczą członkowie organizacji, członkowie jej organów lub pracownicy oraz ich osób bliskich.

²³ Por. A. Ceglarski, *Organizacje pożytku publicznego*, s. 79. Niemniej przesłanki zawarte w przepisie art. 21 pkt 1 u.d.p.p.w. zostają spełnione także poprzez: wyodrębnienie księgowości, założenie osobnego numeru rachunku bankowego oraz personalne określenie zespołu ludzi zajmujących się działalnością pożytku publicznego, która jest prowadzona w ramach działalności kościelnej osoby prawnej czy jednostki organizacyjnej.

czą, z której dochody mogą być w całości przeznaczane na cele kulturalne), przepis pkt 6 zaś, zawierający wymóg istnienia statutowego organu kontroli lub nadzoru, odrębnego od organu zarządzającego i niepodlegającego jego władzy, stosuje się odpowiednio, tzn. z uwzględnieniem szczegółowych zasad organizacji i działania tych jednostek²⁴. Tak jak podmioty świeckie, tak samo i kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne starające się o uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego muszą prowadzić działalność pożytku publicznego na rzecz ogółu społeczności lub określonej grupy podmiotów, co w tym przypadku oznacza, że grupa ta nie może być wyodrębniona jedynie na podstawie kryterium wyznaniowego²⁵.

Organizacje pozarządowe oraz pozostałe podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, spełniające określone w u.d.p.p.w. (art. 20 i 21) wymagania, uzyskują status organizacji pożytku publicznego z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego²⁶. Organizacja, która chce ubiegać się o status organizacji pożytku publicznego, musi złożyć wniosek do właściwego sądu rejestrowego. Wniosek składa się osobiście (w biurze podawczym sądu), korespondencyjnie lub drogą elektroniczną (do tego wymagany jest bezpieczny podpis elektroniczny). Wniosek o nadanie statusu organizacji pożytku publicznego, tak jak wszystkie inne wnioski składane do KRS, musi być złożony na właściwym formularzu²⁷. Rejestracja statusu

²⁴ W przypadku osób prawnych i jednostek organizacyjnych Kościoła katolickiego wymóg ten jest spełniony przez powołanie – zgodnie z normami prawa kanonicznego (kan. 1278) – ekonoma.

²⁵ Por. I. Szaniawska, *Organizacje pożytku publicznego*, „Służba Pracownicza” 2004, nr 4, s. 33; N. Kowal, *Tworzenie i rejestracja organizacji pożytku publicznego. Komentarz do art. 1-27 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz innych przepisów regulujących rejestrację organizacji pożytku publicznego*, Zakamycze 2005, s. 63.

²⁶ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r., Nr 17, poz. 209 z późn. zm.).

²⁷ Formularze służące do wpisania statusu organizacji pożytku publicznego: 1) dla organizacji już wpisanych do KRS (np. zarejestrowanych stowarzyszeń i fundacji) – KRS-Z20 oraz załącznik KRS-W-OPP; 2) dla organizacji nowo rejestrowanych (ubiegających się jednocześnie o wpis do rejestru oraz o status organizacji pożytku publicznego) – KRS-W20 oraz załącznik KRS-W-OPP; 3) dla organizacji nierejestrowanych

nie podlega opłatom sądowym. Natomiast informacja o uzyskaniu statusu organizacji pożytku publicznego jest ogłaszana w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, co wiąże się z koniecznością poniesienia opłaty za ogłoszenie w wysokości 500 zł. Opłata ta musi zostać uiszczona w momencie składania wniosku.

Należy podkreślić, że status taki mogą uzyskiwać zarówno organizacje zarejestrowane w KRS (np. fundacje, stowarzyszenia), jak i te, które nie podlegają obowiązkowemu wpisowi do KRS, lecz rejestrowane są w innych rejestrach (np. starosta prowadzi rejestr uczniowskich klubów sportowych, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych prowadzi rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych i przyjmuje powiadomienia właściwych władz kościelnych w sprawie utworzenia, zmiany lub zniesienia kościelnych osób prawnych).

2. PROCEDURA WPŁAT 1%

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym 1% podatku należnego wynikający z zeznania rocznego PIT można przekazać na rzecz jednej organizacji pożytku publicznego, która znajduje się w wykazie organizacji mających status organizacji pożytku publicznego w dniu 30 listopada danego roku podatkowego, ogłaszanym corocznie w drodze obwieszczenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości (art. 45 ust. 5c u.p.d.f.²⁸; art. 21 ust. 3a u.z.p.d.o.f.²⁹). Pierwszy taki wykaz ogłosił

w KRS (np. organizacji kościelnych) – KRS-W21 oraz KRS-W-OPP. Na podstawie art. 19 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym wniosek niezłożony na urzędowym formularzu lub nieprawidłowo wypełniony lub złożony bez uiszczenia należnej opłaty sąd rejestrowy zwraca wnioskodawcy bez wezwania do uzupełnienia braków.

²⁸ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r., Nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

²⁹ Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 1998 r., Nr 144, poz. 930 z późn. zm.).

Minister Pracy i Polityki Społecznej w Monitorze Polskim z dnia 28 grudnia 2007 r.³⁰ Ponieważ wykaz ten zawierał błędy – m.in. umieszczono w nim organizacje, którym nie przysługuje możliwość otrzymywania wpłat 1% podatku – w Monitorze Polskim z 20 marca 2008 r. ukazało się obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 marca 2008 r. zmieniające obwieszczenie w sprawie wykazu organizacji mających status organizacji pożytku publicznego na dzień 30 listopada 2007 r.³¹ We wspomnianym wykazie nie uwzględnia się organizacji prowadzących działalność gospodarczą, polegającą na wytwarzaniu wyrobów przemysłu elektronicznego, paliwowego, tytoniowego, spirytusowego, winiarskiego, piwowarskiego, a także pozostałych wyrobów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, oraz wyrobów z metali szlachetnych albo z udziałem tych metali, albo handlu tymi wyrobami (art. 45 ust. 5g u.p.d.f.).

Aby urząd skarbowy mógł przekazać 1% dla organizacji pożytku publicznego, musi znać numer rachunku bankowego organizacji, na który mają być wpłacane kwoty 1%. Organizacja pożytku publicznego powinna więc poinformować urząd, na jakie konto mają być przekazywane odpisy. Ustawodawca nie określił jednoznacznie, w jaki sposób urzędy skarbowe mają uzyskiwać informacje o numerach rachunków bankowych organizacji pożytku publicznego i czy mogą np. wykorzystać posiadane już informacje o kontaktach bankowych organizacji (używane do rozliczeń zwrotów podatkowych). W związku z tym 23 października 2007 r. Ministerstwo Finansów wystosowało komunikat z prośbą, aby każda organizacja pożytku publicznego zgłosiła do dnia 20 listopada 2007 r. do właściwego dla niej urzędu skarbowego informację o numerze rachunku bankowego, na który mają być przekazywane wpłaty 1%³². Nie musi to być dodatkowy rachunek banko-

³⁰ Nr 99, poz. 1078.

³¹ Nr 23, poz. 233.

³² Treść komunikatu opublikowana jest m.in. na stronie internetowej Ministerstwa Finansów: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=4&dzial=609&id=99610&typ=news> (dostęp: 30 maja 2008 r.).

wy przewidziany tylko do wpłat 1%. Może to być ten sam rachunek, który używany jest w organizacji do innych celów, czyli *de facto* może to być ten sam numer, który urząd skarbowy już zna, ale mimo to trzeba urząd skarbowy o nim poinformować. Jednoznaczne wskazanie przez organizację pożytku publicznego, na jaki numer rachunku bankowego ma być przekazywany 1% podatku, jest ważne dla urzędów skarbowych. Informacje te posłużą bowiem do stworzenia ogólnopolskiego spisu kont organizacji pożytku publicznego do przyjmowania wpłat 1%. Spis ten będzie dostępny dla wszystkich urzędów skarbowych. Dzięki temu możliwe będzie przekazanie wpłaty 1% podatku dla każdej organizacji w kraju z każdego urzędu skarbowego.

Informacja o numerze konta powinna zawierać dane identyfikujące organizację (pełna nazwa, NIP, adres siedziby i nr KRS, numer rachunku bankowego do wpłat 1%) i musi zostać opatrzona podpisem osoby uprawnionej do reprezentowania organizacji. Do informacji musi być załączone potwierdzenie zgłoszonego numeru bankowego przez bank (może to być poświadczona kopia umowy z bankiem, potwierdzenie banku o otwarciu rachunku lub zaświadczenie z banku o prowadzeniu zgłaszanego rachunku; są to dokumenty, które bank wystawia przy zakładaniu konta lub na prośbę posiadacza rachunku). Przy okazji warto też pamiętać o aktualności danych organizacji podawanych do urzędu skarbowego w zgłoszeniu NIP-2. Jeśli jakieś dane zgłaszane do urzędu skarbowego (m.in. nazwa, adres, miejsce przechowywania dokumentacji księgowej, powołanie oddziału) ulegają zmianie, należy te zmiany zgłosić do urzędu skarbowego w terminie dwóch tygodni. Dotyczy to też numerów posiadanych przez organizację kont bankowych.

Podatnik, który chce przekazać 1% swojego podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego, nie musi aktualnie sam dokonywać wpłaty na rachunek bankowy tej organizacji, a jedynie w składanym przez siebie zeznaniu podatkowym (PIT 28³³, PIT

³³ Por. Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 sierpnia 2007 r. w sprawie określenia wzorów rocznego obliczenia podatku oraz zeznań podatkowych obowiązujących w zakresie zryczałtowanego podatku dochodowego od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 2007 r., Nr 148, poz. 1045).

36³⁴, PIT 36L³⁵, PIT 37³⁶, PIT 38³⁷) podać wysokość wnioskowanej (zadeklarowanej) wpłaty, która nie może przekroczyć kwoty odpowiadającej 1% podatku należnego, oraz dane pozwalające na właściwe zidentyfikowanie organizacji pożytku publicznego, tj. jej nazwę oraz numer wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (odpowiednio w: PIT 28 – poz. 136-138; PIT 36 – poz. 312-314; PIT 36L – poz. 108-110; PIT 37 – poz. 124-126; PIT 38 – poz. 60-62)³⁸. Wskazanie w zeznaniu podatkowym organizacji pożytku publicznego poprzez podanie jej nazwy i numeru wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego traktuje się bowiem na równi ze złożeniem wniosku, o którym mowa w ust. 5c art. 45 u.p.d.f. bądź ust. 3a art. 21 u.z.p.d.o.f. Wniosek taki można również złożyć na piśmie w postaci odrębnego podania. Nie można pomylić się w nazwie czy numerze KRS, należy dokładnie przepisać ją z ogłoszonego wykazu. Pomyłka oznacza, że wniosek nie został właściwie złożony i jako taki nie podlega rozpoznaniu. Pomyłka w numerze KRS może prowadzić do wskazania zupełnie innej organizacji. W tej kwestii należy więc być absolutnie skrupulatnym. Warunkiem skutecznego skorzystania z możliwości przekazania 1%

³⁴ Por. Załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 sierpnia 2007 r. w sprawie określenia wzorów rocznego obliczenia podatku oraz zeznań podatkowych obowiązujących w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych (Dz.U. z 2007 r., Nr 148, poz. 1044).

³⁵ Por. Załącznik nr 5 do rozporządzenia cyt. w przyp. 34.

³⁶ Por. Załącznik nr 2 do rozporządzenia cyt. w przyp. 34.

³⁷ Por. Załącznik nr 4 do rozporządzenia cyt. w przyp. 34.

³⁸ Prawa przekazywania 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego pozbawieni są nadal podatnicy karty podatkowej i osoby duchowne, które opłacają podatek w formie ryczałtu od przychodów z ofiar otrzymywanych z racji pełnienia funkcji o charakterze duszpasterskim. Trudno doszukać się racjonalnego uzasadnienia takiej sytuacji. Jest to odstępstwo od zasady równego traktowania obywateli, a ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne różnicuje sytuację prawną podatników w zakresie prawa do przekazywania 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego bez istnienia uzasadnionego kryterium różnicowania podmiotów prawa. Zob. także: D. Walencik, *Wpłaty z tytułu 1% podatku jako sposób refinansowania pomocy społecznej*, w: *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego*, red. A. Mezglewski, Lublin 2007, s. 245-246.

podatku jest ponadto złożenie zeznania w terminie (art. 45 ust. 5f u.p.d.f.; art. 21 ust. 3d u.z.p.d.o.f.). Zeznania złożone po terminie nie dają prawa przekazania 1%, nawet jeżeli odrębny wniosek został złożony wcześniej.

Przekazania kwoty 1% podatku na rachunek bankowy wybranej przez podatnika organizacji pożytku publicznego – po pomniejszeniu o koszty przelewu bankowego – dokonuje naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo dla złożenia zeznania podatkowego w terminie trzech miesięcy od upływu terminu dla złożenia zeznania podatkowego (art. 45 ust. 5e u.p.d.f.; art. 21 ust. 3c u.z.p.d.o.f.), czyli maksymalnie do końca kwietnia (wpłaty otrzymane od podatników podatku ryczałtowego od przychodów ewidencjonowanych) i do końca lipca (w pozostałych przypadkach).

Według nowych zasad podatnik może przekazać kwotę od 10 gr do 1% podatku należnego wynikającego z zeznania rocznego na rzecz wybranej przez siebie organizacji pożytku publicznego. Oczywiście, przekazując 1% w więcej niż jednym zeznaniu rocznym (np. gdy składa za dany rok podatkowy PIT-36 i PIT-38), podatnik może przekazać 1% tylu organizacjom, ile składa zeznań rocznych, tzn. jednej organizacji przekazuje 1% podatku wynikający z jednego zeznania rocznego³⁹. Podatnik, chcący przekazywać 1% co roku, powinien co roku składać odrębny wniosek (czy wypełniać co roku ponownie zeznanie roczne).

W deklaracjach podatkowych brak jest rubryki określającej cel, na który ma być przekazany 1% podatku, np. na imię i nazwisko osoby, której pomoc za pośrednictwem organizacji ma być udzielona. Doraźną próbą rozwiązania tej kwestii jest przedstawiona przez Ministerstwo Finansów propozycja, by podatnik w składanym przez siebie zeznaniu podatkowym w rubryce „Inne informacje, w tym ułatwiające kontakt z podatnikiem”, znajdującej się bezpośrednio nad wnioskiem o przekazanie 1% podatku (odpowiednio w: PIT 28 – poz. 135; PIT 36 – poz. 311; PIT 36L – poz. 107; PIT 37 – poz. 123; PIT 38 – poz. 59), wpisywał konkretny cel, na który chce prze-

³⁹ Por. J. Kopyra, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 119.

kazać wpłatę 1%⁴⁰. Jednak taki nakaz, nawet wyrażony na piśmie czy opublikowany w serwisie internetowym Ministerstwa Finansów, nie wiąże urzędów skarbowych czy poszczególnych urzędników rozliczających deklaracje podatkowe.

Ponadto w obecnym stanie prawnym podatnik nie ma możliwości przekazania 1% podatku na rzecz konkretnej terenowej jednostki organizacyjnej lub oddziału organizacji pożytku publicznego niemającej osobowości prawnej, ponieważ kwota stanowiąca 1% należnego podatku wynikającego z zeznania rocznego zostaje wpłacona na jeden wskazany przez organizację pożytku publicznego rachunek bankowy. Nie dotyczy to terenowych jednostek organizacyjnych lub oddziałów mających osobowość prawną, ponieważ te powinny uzyskać samodzielny status organizacji pożytku publicznego⁴¹.

Emeryci i renciści, którzy otrzymują PIT roczny z ZUS, nie mają obowiązku składać dodatkowego rozliczenia rocznego. Jeżeli chcą jednak przekazać 1% swojego podatku, powinni złożyć PIT-37, wypełnić go w szczególności w rubrykach 124-126 i oczywiście złożyć w terminie.

Jeżeli podatnik wpłacił po 30 kwietnia tytułem 1% jakieś kwoty bezpośrednio na rzecz organizacji pożytku publicznego, to kwot takich nie wykaże w zeznaniu w ramach 1%, może je jednak odliczyć jako darowiznę na cele pożytku publicznego, w ramach limitu i zgodnie z zasadami obowiązującymi w przypadku ulgi na darowiznę. Można jednak – również w porozumieniu z organizacją – wycofać darowiznę czy uchylić się od jej skutków z powodu błędu i przekazać 1% ponownie, tym razem w zeznaniu rocznym. Wpłata 1%, przekazywana bezpośrednio przez urząd skarbowy, nie ma nic wspólnego z darowiznami i odliczeniami z tytułu darowizn. Limity odliczenia w zakresie darowizn i ulgi 1% są niezależne. Można jednak powie-

⁴⁰ Por. Komunikat Ministerstwa Finansów z dnia 21 grudnia 2007 r. w sprawie przekazywania 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego za pośrednictwem urzędów skarbowych, <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=4&dzial=609&id=107503&typ=news> (dostęp: 30 maja 2008 r.).

⁴¹ Szerzej na temat procedury przekazywania 1% podatku zob. D. Walencik, *Ewolucja procedury alokacji 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2009, t. 1, s. 9-25.

dzień, że im wyższe odliczenia, tym niższy podatek należny, a zatem i niższy limit wpłaty 1%.

ZAKOŃCZENIE

Podsumowując, należy stwierdzić, iż przepisy u.d.p.p.w. (zwłaszcza art. 3 ust. 3, art. 21 i 27) – w obecnym brzmieniu – są korzystne dla kościelnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych, ponieważ umożliwiają im uzyskiwanie statusu organizacji pożytku publicznego. Wpłaty 1% podatku dochodowego od osób fizycznych mogą stanowić i stanowią dodatkowe źródło finansowania instytucji kościelnych, które oprócz działalności kultowej prowadzą również działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych. Wreszcie praktyka wskazuje, że instytucje kościelne są odpowiednio (niejednokrotnie nawet lepiej od innych podmiotów) przygotowane do prowadzenia działalności pożytku publicznego, otrzymują status organizacji pożytku publicznego oraz bez większych trudności pozyskują wpłaty 1% podatku, ponieważ transparentnie nimi administrują.

1% DONATIONS OFF THE NATURAL PERSONS' INCOME TAX AS A SOURCE OF FUNDING FOR CHURCH'S INSTITUTIONS

S u m m a r y

The author discusses the prerequisites and procedures of obtaining the status of a public benefit organisation by ecclesiastical legal persons and organisational units; he further lists the conditions of their receipt of the donations of 1% off the natural persons' income tax. In the author's opinion, the effective regulations of the 24 April 2003 Public Benefit and Volunteer Work Act (especially Article 3(3), Article 21 and 27) promote ecclesiastical legal persons and organizational units. Furthermore, the donations of 1% off the natural persons' income tax provide additional funding for Church's institutions which, on top of cultural initiatives,

undertake beneficial activities in the province of public objectives. Finally, having referred to the act's application in practice, the author concludes that ecclesiastical institutions display particular fitness (often greater than other that of other entities) to implement publically beneficial programmes and more readily obtain the 1% off-tax donations due to their credibility when it comes to a transparent and efficient management of finances.

Translated by Konrad Szulga